

ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ
ОБЩЕСТВЕН СЪВЕТ

ПРОТОКОЛ

№ 78

На 18.04.2019 г. се проведе заседание на Обществения съвет към ЦИК.

ПРИСЪСТВАХА: Тодор Гунчев – председател

Федерация на независимите студентски дружества

Стоил Цицелков – зам.-председател

Европейска асоциация за защита на човешките права в България

Румяна Дечева – Европейска асоциация за защита на човешките права – България

Надежда Гологанова – Гражданска инициатива за свободни и демократични избори

Стоил Стоилов – Асоциация за реинтеграция на осъдени лица

Ива Лазарова - Институт за развитие на публичната среда

Стефан Манов – Българско сдружение за честни избори и граждански права – Пловдив (по скайп)

Велко Милоев – Българско сдружение за честни избори и граждански права – Плевен (по скайп)

Заседанието бе открито в 17.15 часа и председателствано от господин Тодор Гунчев – председател на Обществения съвет към ЦИК.

* * *

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: Откривам заседанието на Обществения съвет.

По първа точка обменяме информация относно други изборни системи.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Не може лице независим кандидат да се явява нито във Финландия, нито в Швеция на избори, но може едно лице да бъде партия и не е задължително да се регистрира.

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: Ако знаеш, че някой е от партия може да гласуваш за него.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Ако някой е симпатизант. Ако не е партия трябва да сложиш лицето и го оставяш. Ако събере повече гласове трябва да се определи как ще му се казва партията.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Ако с независим кандидат може ли да се кандидатираш?

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Независимият кандидат трябва да има политическа платформа и трябва да имаш хора, които те подкрепят. Не може сам за себе си да гласуваш.

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: там нещата са обвързани задължително във Финландия. Политик с политическа партия. Не може да е отделен политик или отделна политическа партия.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: През 50-те години човек, който не се кандидатира получи много висок процент относително на президентски избори трябваше да му сложат име на партия под неговия девиз. Той беше олимпийски шампион. Всеки може да бъде кандидат. Не се регистрираш. Няма формално изискване за регистрация административно. Трябва да има платформа. Трябва да има нещо като обединяващо мото, за да могат хората, които подкрепят да подкрепят някаква идея, а не човек. Но се гласува за човек. Не можеш да гласуваш за партия. Големият провал при тяхното гласуване и с машини и онлайн гласуване е, че там трябва да напишеш правилно името на кандидата. Не му слагаш кръстче. Пишеш името. Това не се счита, че е изборен ценз или някакво отсяване, а това се счита че ангажимент на всеки един свободен гражданин да напише името на онзи, когото упълномощава да го представлява от негово име да взима решение.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: И ако направиш правописна грешка не ти важи гласа.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Това е големия проблем.

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: В България, ако трябва с име да се пише, първо ще възникне въпроса, че дискриминираме някого. Ако не може да напишеш името означава, че неграмотния го дискриминираш и няма да може да гласува.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: В Конституцията на България и в момента до 16 годишни сме задължен да ходим на училище.

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: Това, че си ходил на училище не означава, че си в състояние да го направиш.

По първа точка информацията, която аз ще си позволя да кажа е, както знаете върви в момента подготовката на изборния процес. Доколкото аз разбирам почти всеки ден ЦИК имат заседание, с изключение на една неделя. Тези заседания обикновено приключват към 7 – 8 вечерта или към 6 – 7. Аз съм поел ангажимента пред председателката на ЦИК без да ви питам, но смятам, че това е общо разбиране, че при необходимост ние сме налични с нашата експертиза доколкото може да помогнем със съвет или с експертиза или опит в чисто практическото прилагане на някои от процесите или в приемането на някои от документите. Това съвпада и с моето разбиране по отношение на това, че ние не сме в позицията само на тези, които само стоят отстрани и критикуват, а сме в позицията на хора, които представляват гражданското общество и освен това имат добавена експертиза специално в наблюденията на изборните процеси. И като такива сме задължени най-малкото морално, когато видим, че нещо е погрешно или неефективно, да си кажем мнението как това нещо може да бъде направено особено в изборния процес.

В тази връзка е и поканата, която ние получихме от ЦИК да излъчи наш представител, който да участва по-пряко или поне да се включим по-пряко чрез наш представител в избора на изпълнител за доставката на машините за машинното гласуване.

След като разговаряхме с ръководството и оказа, че доста спешно трябва да реагираме в рамките на часове се разбрахме, че Стоил Цицелков, като заместник-председател и като човек, който има доста голям опит специално с машинното гласуване и е наблюдавал реално действия по машинно гласуване извън България, да се включи в комисията, която има отношение по избора на този доставчик. Доколкото на него му е разрешено да изнася информация, знам че има няколко участници, които от вчера и днес са се събрали. Имах възможността тук да срещна един от тези участници, който е един от господата, който искаше среща с Обществения съвет, производителя на така наречените български машини за гласуване. Единственото, което съм коментирал с него в рамките на няколко минути, че може да се направи евентуална среща с него и с Обществения съвет, за да се подаде повече информация.

По отношение друга информация какво точно се прави в тази комисия по обществената пръчка, аз не питам. Има и декларация, която господин Цицелков е подписал и не би следвало да ни даде информация преди да излезе допълнително. Това което сме коментирали с него, както и с Михаела Доцова, която очаквам да дойде, поне така потвърди, е че той е там с оглед не на техническа или юридическа експертиза, защото ние нямаме техническа или юридическа експертиза. Той там е в ролята си на експерт, който има пряк досег и практическа експертиза по отношение на наблюдението на изборния процес и най-вече на прякото осъществяване на машинно гласуване извън България. Това е и неговия ангажимент, който ние сме го поели. Това е по отношение на информацията, която аз имам към момента.

По отношение на чисто изборните книжа, тези които са приети и това, което върви в момента, доколкото знам все още вървят в момента разговори и консултации с областни управители, което е информация, която съм получил от членове на ЦИК. Какво точно се случва там? Публичната част я има на сайта. Те си изкарват всички решения. По хронограмата мисля, че доста активно вървят.

Аз приключвам до тук. Ще помоля всеки от вас, ако има нещо да каже по тази точка какво може да обсъдим и какво може да правим.

Едното от нещата, които ще обсъдим в тази точка или в точка разни е евентуалната регистрация за бъдещите избори на наблюдателски организации. Нещо което коментирахме на предишно заседание по отношение регистрацията на допълнително наблюдатели. И ако може по някакъв начин да създадем или график или програма за работа, така че да комбинираме усилията, а не всеки да прави едно и също нещо. Може би е добре да правим анализи на един и същи процес, на едно и също място, но според мен ще е по-ефективно, ако може по някакъв начин да си комбинираме усилията, доколкото е възможно без да нарушаваме суверенността на всяка една организация да си преценява какво точно ще прави.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Аз както написах в имейла до всички, ние ще се фокусираме в наблюдението на машинното гласуване в четири области. София-град плюс три области – Софийска, Пернишка и Кюстендилска. Ще се опитаме да наблюдаваме там където през миналите избори, когато се използваша машини наблюдавахме нежелание, бойкотиране на използването на машини. Да видим има ли някакво развитие. Ако разбира се ЦИК определи същите училища като места, където ще се използват машини.

За нас като организация е много важно да видим, дали ще има стъпка напред в посока координиране на усилията на различните институции, които са ангажирани с произвеждането на избори. Общественият съвет към ЦИК преди две години беше съорганизатор на среща с министерствата и агенциите, които имат мандат по организация на изборите. И в тази връзка искам да предложа на господин председателя да разговаря с ръководството на ЦИК и да се види дали имат желание, нагласа, готовност за подобна среща. Нашият опит от преди две години беше, че тази среща беше много добре приета от всички министерства и от всички други институции. Визирам Прокуратурата, имаше представители на ВАС и всички, които биха могли в някакъв момент да бъдат част от процеса. И това ни е предложението практически.

Разбира се, че ще си сътрудничим с другите организации. През предишните години сме наблюдавали Врачанска, Монтанска и подобни други области – Плевен и други. Но тази година ще бъдем по-прибрани около София. Фокус машини и координация. Как информацията, която се получава в избирателни секции стига или не стига до различните институции и как се реагира. Тоест, жалби, сигнали и машинно гласуване най-общо.

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: Това е добре като фокус. Чух се с Михаела и тя може да се включи по вайбър, ако е необходимо. Михаела ме упълномощи като присъстващ да гласувам от нейно име, ако е необходимо да бъде гласувано. Всеки път сме решавали с консенсус и съм длъжен да го кажа, че ме е упълномощила. Помоли ме да споделя нейното мнение, че това, което ние сме предприели като стъпка като ръководство е стъпка в правилната насока по отношение участието на наш представител. Нейните думи бяха крайно време е ние да даваме по-ефективни практически решения. Какво точно може да се направи, а това може да стане единствено чрез по-сериозно участие. Мисля, че новия състав на ЦИК доста добре ни го дава.

Сега ще си позволя да кажа и аз нашата организация какво ще прави. Ние ще се опитаме да си фокусираме наблюдението, както винаги сме го правили, извън България. Имаме две неща, които ще направим. Едното е наблюдение на изборите извън България, амбицията ни е поне десет държави да са на три континента. Да видим дали ще успеем.

В България ще наблюдаваме и ние предимно машинното гласуване. Ще погледнем предприетите действия и жалбите по отношение купуването на гласове, така наречения контролиран вот. Аз не съм сто процента на ясно нашите юристи как точно са ги измислили. Защото към настоящия момент ние реално нямаме практическа възможност да проследим по какъвто и да е начин този процес. Защото той върви извън нас и се подава през ЦИК до силовите министерства и по скоро до органите, които са натоварени – МВР, включително и ДАНС може би. И те се справят по някакъв

начин. Ще се опитаме да видим каква ще е реакцията на Прокуратурата, като стане публично известна. Защото те са длъжни да дадат информация, когато става въпрос за неща от обществения интерес. Затова си позволявам за следващото заседание да се опитам да проверя и да ви дам повече информация.

По отношение на броя наблюдатели предполагам, че ще имаме регистрирани наблюдатели в България. Мисля че ще са няколко стотин и ще бъдат разпределени по различните градове.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Ние сме още в много начален етап на подготовка. Още нямаме ориентация. Не мога да кажа нито колко души, нито в кои области.

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: Сега успях да включа Стефан Манов. В момента коментираме по първа точка по отношение на предстоящия изборен процес. Общо взето споделяме първо какво се е случило с избора на изпълнител за машинното гласуване. Второ, всяка от организациите какви акценти има по отношение на бъдещата дейност какво ще наблюдава.

Ако иска някой от вас може да сподели, има ли някаква яснота във вашите организации какво ще правят, какво ще предприемат? Има ли фокусирана някаква дейност? Това ви питам по отношение на това да се опитаме да комбинираме дейността си по наблюдение и може да станем по-ефективни. Затова ви питам дали имате някаква яснота.

СТЕФАН МАНОВ: От моя страна традиционно следя процеса как тече подготовката и организацията на изборите извън страната. Акцентът ми ще бъде натам. Освен това се опитвам да следя работата на ЦИК. За съжаление тази година ми е малко трудно да го правя. Следя съдебни дела.

ИВА ЛАЗАРОВА: Ние ще започнахме медийния мониторинг по отношение на средствата, които се изразходват за медиите. Това за предпочитаните ще го правим.

ВЕЛКО МИЛЕВ: Наемам се да следя разяснителната кампания. Обещах да видя в регионите и правя опит за един въпросник за наблюдение с машинно гласуване. Ще се опитам да го

актуализирам. Ще го актуализирам когато излязат практическите указания на ЦИК. Тези, които ще пращат наблюдатели по секции и специално с машини да видят кои въпроси биха ги интересували. Ако се окаже, че тези организации работят със сходни въпросници, ще може накрая да получим една доста солидна база данни въз основа на много секции.

По отношение на обществената поръчка нещата са на сайта на ЦИК в раздел обществени поръчки. И там се вижда. Три участника са подали заявление за участие и трите са одобрени за участие и трите са поканени да подадат конкретни оферти. И там си пише, че Стоил Цицелков участва като експерт. Който иска да наблюдава някаква част от процеса трябва да види публично достъпните данни, които са на сайта на ЦИК и на други сайтове.

В тази връзка имам един въпрос. Някой от Обществения съвет свързвал ли се е с представителя на българските машини за гласуване? Имало ли е среща?

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: Официална среща между Обществения съвет и представител не е имало. Току що идвайки насам ми се представи господина, който е пред залата. Това съм имал единствено като контакт с него. Някой от колегите не се е виждал с него.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Деликатният въпрос е Стоил дали се е виждал с него преди да стане член на тази група по приемането на документите?

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: В коридора се е виждал. Това че си се виждал с някой не означава, че по някакъв начин влияеш. Още повече в самата Комисия се подписва декларация, която е както за конфиденциалност, така и за липса на интереси. Това е част от законовите изисквания.

Аз предлагам срещата, която правим с господина да е само и единствено след като тук приключат нещата.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Аз първо искам да предложа на гласуване моето предложение. Да предложим на Централната изборителна комисия среща преди изборите в удобно за тях време с

абсолютно всички агенции и министерства, които имат отношение към изборите, както я направихме преди две години долу в голямата зала. Всички я намериха за изключително полезна. За тази среща ние трябва да сме на ясно точно какво става. Ние ще чуем останалите кой докъде е в координацията.

В момента в който се знае какво става с машините, аз предлагам да ангажирате вашия заместник-председателя да напише с 15 реда неща, които касаят наблюдателите. Много повече хора се интересуват от технически параметри, от аспекти които за нас като наблюдатели са вероятно от по-малък интерес. Нас ни интересува по какъв начин тези машини ще допринесат за повишаване на доверието в изборите и дали те могат да бъдат от наша гледна точка използвани за повишаване на броя на наблюдатели, въобще мобилизация на гражданите около изборите.

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: Съгласен съм с първото предложение. Смятам, че е разумно.

По отношение на докладването на зам.-председателя съм против да докладва заместник-председателя докато не приключи това нещо. Предлагам да се поиска официална среща между Обществения съвет и ЦИК с участието на Информационно и избрания изпълнител, на който да се обясни детайлно процеса. И ако е възможно да се демонстрира. На тази среща ще предложи да се популяризира това машинно гласуване и да изкристализира първо в по-голяма информация за нас какъв е точно процеса. Какви са машините. Да го видим. Да ни обяснят от Информационно как точно ще се подава информацията, по какъв начин е защитена. Това че участва нашия заместник-председател в една комисия по избора не означава, че ние всички може да бъдем убедени, че се запазва тайната на вота или се запазват всичките неща, за които се борим.

Второто, което ще е плюс от подобна среща е, че ние там действително може да поставим нещо, което с Руми го обсъждахме и е нейна идея и мисля, че е много добра. Да се сложат няколко машини на публични места в големите областни центрове три или четири и действително това да се случи седмица или 10 дни преди

това. Да се направи нещо несвързано с политически партии като гласуване. Това реално ще допринесе за повишаване доверието в цялостния процес. Не само машинното гласуване, а въобще гласуването като процес. Затова казвам, че по този начин искам да го модифицирам.

По отношение на първото предложение има ли някой нещо да каже против да поискаме такава среща?

СТОИЛ СТОИЛОВ: Аз смятам, че с това машинно гласуване трябва да се направи едно детайлно проиграване максимално реалистично. Да се вземе една софийска секционна избирателна комисия. Да се вземе под наем една класна стая. Да се вземат 20 души статисти. Да се вземе един избирателен списък в два екземпляра. Половината да се нареже на лентички, които ще изпълнят функциите на лична карта. И в продължение на три, четири, пет часа колкото е необходимо да се направи едно гласуване реалистично. Да се види какъв е капацитета на машината. Колко време отнема това нещо. Да се има предвид, че това ще бъде в смесени секции и на тази основа, ако се покаже по медиите, че има обучителен ефект.

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: Защо не го направим с участието на медиите?

СТОИЛ СТОИЛОВ: Медиите ще бъдат поканени, ще гледат. Това ще даде възможност да се планира реалистично самото гласуване. И тези, които ще бъдат ангажирани в бъдеще – секционни избирателни комисии, председатели, секретари и т.н. ще придобият непосредствено впечатление как това работи. Това ще даде информация дали машините да бъдат само в най-големите секции, в малки секции. Дали някъде не може да се обединят някои малки секции в една.

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: Може да има разрешение за повишаване ефективността.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Тогава не е ли по-добре една такава машина да се вкара по време на обучението на СИК-овете.

Когато РИК обучава СИК-овете и те там да тренират в течение на няколко часа. Всеки да мине да гласува.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Това е част от заданието. Ако погледнете обществената поръчка това е вътре.

СТОИЛ СТОИЛОВ: Това е абсолютно необходимо секционните комисии, които ще работят с машини да играят на тях поне един час, час и половина да се играе на тях като част от обучението.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Нещо което аз предложих, защото вътре има една мъглява формулировка за тест, което не е разписано къде, кога и от кого. Нещо което аз предложих е теста да бъде публичен. Това което каза Стоил, но да не бъде в класна стая, а да бъде в някой мол.

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: Може ли да опитам да обобщя и двете предложения. Според мен това нещо ще изкристализира като общ тест, който ще е от две части. Едното ще е частта, което смятам, че е много полезно да се направи на някое публично място, което е чисто знаково и показно за повишаване на доверието. А второто е реално оперативния тест, което ще е нещо подобно, което предлагаш, но с участието на медиите, за да може това нещо да се види. Това може да е част от цялостната кампания, която ЦИК би трябвало да организира. Но това предлагам да го направим и да го предложим официално и да се вземе като решение първо на ЦИК. Второ на тази среща да се обсъди, която ще е с Информационно и с избрани изпълнители.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Докато нямаме машина ние не може да коментираме.

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: В този, полеви тест да го наречем, като вземем участие абсолютно всички от Обществения съвет. Да си отделим половин ден да се гласува, което ще е полезно за всички.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: В този тест има няколко задължителни елемента. Първо, където има такъв тест ние трябва да гарантираме на наблюдатели и то обучени наблюдатели. Защото това, което не е направено до момента в нито един от експериментите с машини, аз

продължавам да ги наричам експерименти, тъй като в нито един момент процеса според мен не беше завършен. Никога не са броени разписките от кутиите. Никога не е проверена машината дали е отчела онова, за което всъщност има разписка. За да може да кажем да, машината отчете това, което е в разписките, ние трябва да имаме човек, който вижда, че колкото пъти е натиснал някой нещо и е гласувал, толкова пъти разписка е влизала. Защото в противен случай ние не може да направим тази проверка.

Най-много шум около машините ще има в посока недоверие. Никога няма да може и ние самите да имаме доверие, ако ние не видим, че за всяко едно гласуване машината произвежда разписка. Има протокол на който ние ще присъстваме, но поне един човек трябва да има, дали ще бъдат три или четири часа в рамките на които тази машина ще работи публично, но ние трябва след това преброявайки да удостоверим дали това, което машината изважда, дали съответства на това, което ние ще намерим в отрязъка. В този смисъл ми се струва, че това е основната част от теста, който не е разписан. Ние трябва да се борим за това, теста да покрива всичко това.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Искам да се закача за това, което каза Румяна. Колеги, препоръчвам ви да прочетете техническата спецификация, която е основния документ от обществената поръчка. Не съм против тези предложения за публично тестване. Но там има много сериозни изисквания за сигурността на данните, за качеството на софтуера. Няма никакъв шанс не специалисти да видят дали тези решения са изпълнени. Има например изискване чувствителния на допир дисплей, който неизбежно излъчва електромагнитни сигнали, тези сигнали да не могат да бъдат декодирани. Знаете този случай от Холандия.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: И от САЩ на последните избори.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Да разделим кое е PR, кое е популяризиране на машините, което е нужно и полезно от тестване и сертифициране. Една машина на едно място чисто статистически няма да има никаква полза от експеримент с разписки или без

разписки. Става дума за 3300 машини. И за обучението на СИК-овете, мисля че Румяна го каза, да то е включено като задължение на изпълнителя да обучава секционните комисии. Как ще го направят, това ще е много интересно да се види. Включително и изпълнителя трябва да направи един видеоклип за секционните комисии и един видеоклип за гражданите да ги запознае с машинното гласуване.

Днес е бил срока за офертите. Предполагам, че тези хора са си предали офертите. Би трябвало скоро да имаме победител.

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: Благодаря. По отношение на тестовете внасям едно уточнение и ще се върнем на това, което иска да се постави като гласуване. Първо, доколкото разбрах няма никой против. Приемаме единодушно, че ще направим писмо, в което искаме да се организира подобна среща с всички институции. Това което предложи Румяна. Няма против.

Второ, по отношение на срещата, която да се направи с Информационно, ЦИК и избрания изпълнител, на която да се постави искането за организиране първо на полеви тест, второ на PR демонстрация, която да е в различните публични места. Питам за да мога да мина в частта със сертифицирането, което бях оставил за точка разни. Разбирам, че нямате против.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Искам да се имат предвид ограничените възможности на тестовете за които говорим.

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: Да обясня аз какво разбирам под тест. Под тест разбирам тест на потребителя. Това което ние ще направим, да направим една масовка от използването на тази машина. От една страна чрез един прост потребител да го наречем. От друга страна чрез хора, които имаме опит в наблюдението на изборния процес. По отношение на какъвто и да е начин сертифицирана или по-експертно тестване, аз смятам, че ние не можем и съм против да участваме в което и да е от тези две неща.

Първо, процеса като сертифициране означава удостоверяване на съответствието. Ти удостоверяваш съответствието с определен набор изисквания. Това означава един сертификат. Този набор от изисквания е определен в някаква норма, която обикновено е или

международен регламент или директива или стандарт. Съществуват над 30 000 стандарта, които са приети от Световната ИСО организация, в която са приети най-различни изисквания. От сигурност в морето до кодировка на символите. Това което ние не можем е ние да правим тест и да казваме по някакъв начин, че това отговаря за сигурност на информацията или за нещо друго. За сигурност на информацията съществуват, поне аз съм участвал в няколко обучения, мога да кажа, че съм одитор по сигурност на информацията. Но не бих се наел да правя подобно нещо по тестването. Така че по отношение на теста е това.

Допълнителната информация, която ще си позволя да кажа при вас е, че съм разговарял с колеги, които са се занимавали включително и в Мексико докато бях, си позволих да говоря с колегите, които са от американската организация, която е подпомагала създаването на схемата, на която е възложено от Сената на САЩ да осъществява поддръжка и сертифицирането на различните системи и така наречения куикмънт за гласуване. Там има различни одобрени системи и машини за гласуване. Всичките стават по един и същи почин, след одобряването на схема за гласуване, която включва набор от изисквания. Този набор от изисквания включват три типа. Едните са чисто механични по отношение на хардуера. Включващи изискване за електромагнитност, съвместимост, изискване за лъчение, изисквания за сигурност по отношение на хранването, които се правят само и единствено от акредитирани лаборатории по отношение на тези неща.

Вторият тип е по отношение на софтуера, който се използва там и платформите по пренос на данни. Там има различни други изисквания, които се правят от органи за контрол.

Трети набор от изисквания е по отношение на самия процес. Това е което аз съм наблюдавал в изборния процес в САЩ, като за всеки щат е различно, както е прието от законодателството в самия щат. Подобен почин има и в Белгия, където също са създали схема, в която са включени набор от изисквания. Там не съм наблюдавал

дали има изпитване от лаборатория на самия хардуер, но предполагам, че няма как да няма за подобно нещо.

И едно малко допълнение. По отношение на това, което каза за електромагнитното лъчение и за нещо друго, аз лично съм скептично настроен към това. Има един стандарт, който е натовски, който е по отношение сигурност на информацията. И той е насочен към излъчванията на подобни, както при лаптопи, телефони и други. Един нормален лаптоп, който струва около 1000 – 1500 лв. при третирането му, което се прави в няколко лаборатории в Европа, най-близката е в Румъния. Един лаптоп става на цена от порядъка на около 20 000 лв. себестойност. Дълбоко скептично съм настроен към това, че тези машини ще бъдат защитени от подобни лъчения да не бъдат прихващани. Но това касае специализирана техника, която подозирам, че няма кой да го прихване и точно как да се прихване.

Най-важното за мен по цялата система е и за което съм поел ангажимент, че това нещо ще се оформи като процеса какво означава сертифициране, създаването на схема. Това ще се оформи в едно резюме, за което съм помолил колегите, което ще го представя на вашето внимание и което ще го дам на Димитър Димитров и на председателката на ЦИК. От там нататък те решават как точно да стане. Има кратък и дълъг път. Дългият път, който е избран от повечето страни е през акредитация, създаване на публична схема, която се одобрява в публичния орган. Приема се по някакъв начин, оповестява се. Минава, ако трябва на обществено обсъждане. И се използва органа по акредитация, който акредитира сертифициращи организации. Честно казано за този тип процес сме изпуснали влака още преди месец. Защото този процес отнема поне три, до шест месеца при най-стегната организация.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Но става за следващите избори.

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: Това нещо е направено от 2006 г. са го започнали в САЩ и до момента всяка година има осъвременяване, правене и общо взето само описанието на процеса е около 120 – 130 страници, които си позволих да ги разпечатам и да

ги дам на председателката на ЦИК. Сигурен съм, че хората няма да успеят.

По-краткия път е създаването, одобряването от самия компетентен орган, в случая това е ЦИК. Той е орган, който се занимава с прилагането на закона. Има правомощията да одобри набор от изисквания, по които да бъде сертифицирана дадена машина и по която най-общо казано определен от компетентния орган субект ще каже дали те отговарят на тези изисквания. Може ЦИК да каже Българския институт по метрология, които разполагат с лаборатория за електромагнитна съвместимост и с орган за контрол да проверят машините на избрания участник и да отговарят на набор изисквания, които те са си одобрили. Това нещо дали те ще го приемат като изискване, дали въобще ще започнат този процес и ще разчитат на това, че този който е изпълнителя ще представи сертифицирани машини, които са набор изисквания, но не знаем на кой и какво. Примерно, ако ползват машини от Белгия, те ще са на база на белгийски производител, който може би се е съобразил с белгийските закони, не и с българските. Това нещо аз не го знам и не мога да го знам. Поел съм ангажимент по отношение на вида процес да се опише. Това като кратко резюме ще се направи и се надявам до края на седмицата или следващата да е готово. Днес трябваше да е готово, но за съжаление не успяхме поради една или друга причина.

Това е информацията, която искам да ви представя по отношение на сертифицирането. Ако имате нещо да кажете?

СТЕФАН МАНОВ: Слушах ви много внимателно. Видяхме, че двама от тримата кандидати играят с една и съща фирма. Така че всъщност има две оферти – българската и венецуелската. Говоря като техника. Като цени и други неща естествено може да има и три.

През 2017 г. поръчката беше прекратена, защото не можах да предложат пълния размер 12 0000, но те не участват. Не съм влизал в детайли на техническото задание. Имам неща, които да ви разкажа за подготовката на изборите в чужбина.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Имам един въпрос. Може ли само да редактираме това, което ти каза, да заменим венецуелско с каквато и

да било друга дума, защото фирмата няма нищо общо с Венецуела, освен това, че са били доставчици на машини. А тяхното участие беше сертифицирано от Джими Картър, който каза, че всякакви проблеми може да има с изборите, но не в машините.

Аз предлагам да приключим и да се срещаме всяка седмица до седмица след изборите.

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: Утре ще си позволя да попитам за повече информация по отношение на това, как върви поръчката на нашия заместник-председател, без да дава вътрешна информация. Ще преценим дали да се видим вторник, сряда.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: На тях им свършва утре работата.

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: С решение възложителя има право да го удължи.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Аз предлагам по изключение, поради Великден следващата седмица срещата да бъде в сряда, за да може в четвъртък всички да са свободни. От там нататък да се фиксира един ден, вторник или четвъртък. Това са пет срещи всяка седмица да бъде предвидимо, за да може повече хора да участват.

ПРЕДС. ТОДОР ГУНЧЕВ: Може и в понеделник към края на деня да го направим.

Благодаря колеги. Може и по скайпа всички да се включим, може и понеделник. В сряда в 17.00 часа.

Закривам заседанието.

(Закрито в 17,00 часа)

ПРЕДСЕДАТЕЛ

Тодор Гунчев

Стенограф:

Силвия Михайлова